

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original article

การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา

ภัทรพล จึงสมเจตไพศาล พ.บ., อ.ว. (เวชศาสตร์ป้องกัน แขนงสุขภาพจิตชุมชน)*

สันติ ทวยมีฤทธิ์ ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)**

* สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

** สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา

วันรับ:	1 ส.ค. 2565
วันแก้ไข:	10 ต.ค. 2565
วันตอบรับ:	20 ต.ค. 2565

บทคัดย่อ การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พัฒนาการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และประเมินผลการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 394 คน (2) คณาจารย์ จำนวน 18 คน (3) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 24 คน (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 18 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า (1) ทั้ง 6 โรงเรียน มีการกำหนดนโยบายการป้องกันการสูบบุหรี่อย่างชัดเจน โดยกิจกรรมมักแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละโรงเรียน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษามีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ อยู่ในระดับมาก (Mean=4.00; SD=0.55) ส่วนด้านทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก (Mean=3.94; SD=0.53) (2) การพัฒนาการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ควรจัดกิจกรรมออนไลน์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ ควรมีการจัดกิจกรรม เช่น การประกวด cover dance การแข่งขันกีฬา การประกวดหนังสือ รณรงค์เรื่องการสูบบุหรี่ เป็นต้น การคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาอย่างเข้มข้น และปรับภูมิทัศน์ให้สะอาด สวยงาม และปลอดโปร่ง (3) การประเมินผลการดำเนินงานภายใต้ SKIN model plus สามารถใช้งานได้จริง มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในบริบทที่ใกล้เคียงจังหวัดนครราชสีมาได้ ข้อเสนอแนะ คือ โรงเรียนควรหามาตรการควบคุมการจำหน่ายบุหรี่ให้กับนักเรียนบริเวณโดยรอบโรงเรียน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: แนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา; โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ยังอยู่ในช่วงเวลาที่ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลากหลายประการที่เป็นผลสืบเนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของประชากร แต่ยังส่งผลให้เกิดเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการดำเนินชีวิตของประชาชนทุกกลุ่ม เป็นช่วงเวลาที่แนวโน้มของการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเป็นสังคมสูงวัย ของประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางกระแสแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้าน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน⁽¹⁾

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนชาวไทยยังคงต้องดำเนินชีวิตอยู่ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยทุกกลุ่มวัยต้องมีสุขภาพชีวิตที่ดีด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นกำลังสำคัญของชาติ ในการพัฒนาประเทศในอนาคต ผลการสำรวจ พบว่า จากจำนวนประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไปทั้งสิ้น 57 ล้านคน เป็นผู้สูบบุหรี่ 9.9 ล้านคน (ร้อยละ 17.4) แยกเป็นผู้ที่สูบทุกวัน 8.7 ล้านคน (ร้อยละ 15.3) และเป็นผู้ที่สูบแต่ไม่ทุกวัน 1.2 ล้านคน (ร้อยละ 2.1) กลุ่มอายุ 25 – 44 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่สูงสุด (ร้อยละ 21.0) รองลงมา คือ กลุ่มอายุ 45 – 59 ปี (ร้อยละ 19.7) และ 20 – 24 ปี (ร้อยละ 18.5) และกลุ่มผู้สูบบุหรี่ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 12.7 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มเยาวชน (อายุ 15 – 19 ปี) มีอัตราการสูบบุหรี่ต่ำสุด (ร้อยละ 6.2) ผู้ชายสูบบุหรี่มากกว่าผู้หญิงถึง 26 เท่า (ร้อยละ 34.7 และ 1.3 ตามลำดับ) อัตราการสูบบุหรี่ของประชากรที่

อาศัยอยู่นอกเขตเทศบาลสูงกว่าในเขตเทศบาล (ร้อยละ 19.0 และ 15.6 ตามลำดับ) อัตราการสูบบุหรี่สูงสุดในภาคใต้ (ร้อยละ 22.4) รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ 18.0) ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร มีอัตราการสูบบุหรี่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 16.3 และร้อยละ 16.1 ตามลำดับ) และภาคเหนือมีอัตราการสูบบุหรี่ต่ำสุด (ร้อยละ 15.6)⁽²⁾

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เนื่องจากจังหวัดนครราชสีมา มีโรงเรียน 1,474 แห่ง แยกตามสังกัด ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 1,370 แห่ง เอกชน 79 แห่ง และสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น 25 แห่ง มีจำนวนครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษาทั้งหมด 21,774 คน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 352,466 คน มีสถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และอุดมศึกษา 34 แห่ง แบ่งเป็นอาชีวศึกษา 12 แห่ง เอกชน 9 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 8 แห่ง สถาบันอุดมศึกษาของเอกชน 5 แห่ง มีจำนวนอาจารย์ 2,412 คน จำนวนนักศึกษา 90,020 คน⁽³⁾ จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ปี 2565 ยังพบว่า จำนวนที่เข้ารับการคัดกรองจำนวน 80,786 คน โดยพบว่า มีนักเรียนไม่สูบบุหรี่จำนวน 79,490 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 37,810 คน นักเรียนหญิง 41,680 คน นักเรียนเลิกสูบแล้ว จำนวน 1,264 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 715 คน นักเรียนหญิง 549 คน และนักเรียนยังสูบ 30 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 29 คน และนักเรียนหญิง 1 คน⁽⁴⁾

การแก้ไขปัญหาคาการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสามารถดำเนินการได้ด้วยการนำทฤษฎีการประเมินผล CIPP Model มาช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยการประเมินผล CIPP Model หมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นการตัดสินใจคุณค่า โดยวัดผล และตัดสินใจคุณค่าของสิ่งที่ถูกประเมินเทียบกับเกณฑ์ โดยนำผลที่ประเมินได้มาปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน เพื่อให้แผน

งานหรือโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ บริบทของการประเมิน (context evaluation) ปัจจัยนำเข้า (input) กระบวนการ (process) (4) ผลลัพธ์ (product)⁽⁵⁾

จากสถานการณ์การสูญบุหรืในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งให้เห็นว่า การแก้ไขปัญหาการสูญบุหรืในนักเรียนเป็นเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องตระหนัก โดยนำทฤษฎีการประเมินผล CIPP Model มาช่วยในการแก้ไขปัญหา ส่งผลให้เกิดความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การป้องกันการสูญบุหรืของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การสูญบุหรืของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา พร้อมทั้งพัฒนาแนวทาง การป้องกันการสูญบุหรืของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา และประเมินผลแนวทางการป้องกันการสูญบุหรืของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะส่งผลให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้ภายใต้ข้อจำกัด อันเป็นการลดจำนวนนักเรียนที่สูญบุหรืในจังหวัดนครราชสีมาต่อไป

วิธีการศึกษา

การวิจัยดังกล่าวเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 - 6 จำนวน 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็ก 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน ทั้งสิ้น 14,752 คน (2) คณาจารย์สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน (3) ผู้ปกครองนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 สังกัดโรงเรียน

ขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน (4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุขสังกัดโรงพยาบาลชุมชนและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ (ข้อมูล ณ มกราคม 2565)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

1) นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ณ โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ

1.1) เป็นโรงเรียนที่ผลการดำเนินงานด้านการป้องกันการสูญบุหรื ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ชัดเจน มีความต่อเนื่อง

1.2) เป็นโรงเรียนที่ได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย

1.3) โรงเรียนยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัย เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างแบบทราบจำนวนประชากร⁽⁶⁾ มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = \frac{z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 N(1 - P)}{e^2 P(n - 1) + z_{1-\frac{\alpha}{2}}^2 (1 - P)}$$

โดยกำหนดให้

Z คือ ระดับความเชื่อมั่น 95%

N คือ ขนาดจำนวนประชากร 14,752 คน

E คือ ค่าคลาดเคลื่อนกำหนดให้ไม่เกิน 5%

ค่า P คือ ค่าความเป็นสัดส่วนของขนาดประชากร โดยประมาณ ค่าสัดส่วนของประชากรที่ศึกษาเป็นร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมด (p=0.5)

คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 375 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของขนาดตัวอย่าง จึงได้เพิ่มขนาดตัวอย่างอีก ร้อยละ 5 คิดเป็นขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น 394 คน แบ่งเป็นกลุ่มที่ 1 จำนวน 197 คนและกลุ่มที่ 2 จำนวน 197 คน นอกจากนี้ ยังมีนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 30 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 5 คน)

2) คณะอาจารย์สังกัดโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากทราบจำนวนที่แน่นอน กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวจะเข้าร่วม ยังต้องถูกสัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสนทนากลุ่มจำนวน 18 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 3 คน) การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 18 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 3 คน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

3) ผู้ปกครองนักเรียน ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากทราบจำนวนที่แน่นอนโดยการจัดเวทีเสวนา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสนทนากลุ่มจำนวน 24 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 4 คน) การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 12 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 2 คน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

4) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทำการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากทราบจำนวนที่แน่นอนโดยการจัดเวทีเสวนา คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความพร้อมในการให้ข้อมูลการวิจัย โดยการสนทนากลุ่มจำนวน 18 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 3 คน) การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 12 คน (แบ่งเป็นโรงเรียนละ 2 คน) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดเครื่องมือการวิจัยแต่ละประเภท ดังนี้

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร ใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏรายละเอียดในคำสั่งรายงานการประชุม คำสั่งเอกสารประกอบการรายงานการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เป็นต้น โดยแบ่งแบบวิเคราะห์เนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านเนื้อหา และส่วนที่ 3 ข้อมูลอื่นๆ

2.2 แบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อประเมินความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ ทศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ แบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ ทศนคติที่มีต่อการสูบบุหรี่ และข้อเสนอแนะ

2.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่เป็นแกนนำในการดำเนินงานการสูบบุหรี่ เพื่อค้นหาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และประเมินผลการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา

2.4 แบบสนทนากลุ่ม เพื่อชี้แจงข้อค้นพบจากแบบสอบถาม และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำเครื่องมือทั้ง 3 ประเภท เสนอผู้เชี่ยวชาญ ด้านเด็กและเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการป้องกันการสูบบุหรี่ และผู้เชี่ยวชาญด้านการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้คำแนะนำในการปรับแก้ไข และตรวจสอบความถูกต้องความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยหรือไม่ ตลอดจนภาษาที่ใช้ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

ส่วนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม ดำเนินการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (validity) เมื่อสร้างคำถาม จัดรูปแบบและโครงสร้างของแบบสอบถามแล้ว ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ ด้านเด็กและเยาวชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสูบบุหรี่ และผู้เชี่ยวชาญด้านการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยหรือไม่ ตลอดจนภาษาที่ใช้ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป และทดสอบความเที่ยง (reliability) ได้อาศัยวิธีการทดสอบก่อน (pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 1 ครั้ง โดยทดสอบกับกลุ่มประชากรทั่วไปที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยวิธีการใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ที่วิจัยใช้ฟังก์ชันการวิเคราะห์ความเที่ยง ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเป็นเครื่องมือในการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ทั้งนี้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.79 แสดงว่าแบบสอบถามทั้งฉบับ มีความเชื่อมั่นสูง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม มาทำการวิเคราะห์ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยข้อมูลเชิงปริมาณจะวิเคราะห์สถิติภาคบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากแบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสนทนากลุ่ม ตามแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการจำแนก แยกแยะ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำข้อค้นพบมาสังเคราะห์ และบูรณาการเข้าด้วยกันแล้วนำเสนอเชิงพรรณนา

4. การปกป้องสิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่องดังกล่าวได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา รหัส KHE 2022-026 เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2565 ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างทราบด้วยตนเอง เพื่อให้การตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นไปด้วยความเข้าใจและเต็มใจอย่างแท้จริง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ โดยข้อมูลจะเผยแพร่ออกไป ในลักษณะภาพรวมเท่านั้น หากกลุ่มตัวอย่างเปลี่ยนใจในระหว่างการทำกิจกรรม สามารถหยุดการ

ดำเนินการและถอนตัวได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตนเองทั้งสิ้น

ผลการศึกษา

1. สถานการณ์การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยจากการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ จาก 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอโชคชัย อำเภอปักธงชัย อำเภอปากช่อง อำเภอพิมาย อำเภอโนนสูง และอำเภอเสิงสาง โดยทั้ง 6 โรงเรียนได้กำหนดนโยบายเพื่อดำเนินงานป้องกันยาเสพติด เช่น นโยบายสถานศึกษาปลอดบุหรี่ นโยบายโรงเรียนปลอดบุหรี่ นโยบายโรงเรียนสีขาว เป็นต้น โดยดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร ลงนามโดยผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง

ผลการวิจัยจากการแจกแบบสอบถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 394 คน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทั้ง 6 โรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่อยู่ในระดับมาก (Mean=4.00; SD=0.65) ดังข้อความต่อไปนี้ เช่น การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็งปอด โรคที่มีสาเหตุจากการสูบบุหรี่ และมีสถิติตายสูงสุด คือ โรคถุงลมโป่งพอง เป็นต้น เมื่อพิจารณาแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีจำนวน 3 โรงเรียนที่ดำเนินการศึกษาในช่วงแรก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.22; SD=0.75) และกลุ่มที่ 2 มีจำนวน 3 โรงเรียนที่ศึกษาในภายหลัง มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ อยู่ในระดับมาก (Mean=3.78; SD=0.50) ส่วนด้านทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีต่อการสูบบุหรี่ โดยภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก (Mean=3.94; SD=0.53) เมื่อพิจารณาทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีจำนวน 3 โรงเรียนดำเนินการศึกษาในช่วงแรก มีทัศนคติต่อการสูบบุหรี่อยู่ที่ระดับมาก (Mean=4.19; SD=0.56) และกลุ่มที่ 2 จำนวน 3 โรงเรียน ดำเนินการศึกษากาย-

หลังมีทัศนคติต่อการสูบบุหรี่อยู่ที่ระดับมาก (Mean=3.69; SD=0.50)

2. การพัฒนาการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา

ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 30 คน พบว่า แนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตามทัศนคติของนักเรียนสามารถสรุปได้ 6 ประเด็น ดังนี้ (1) จัดกิจกรรมออนไลน์ สอดแทรกเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ (2) ควรมีการจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น การประกวด Cover Dance การแข่งขันกีฬา การประกวดหนังสือสั้น รณรงค์เรื่องการสูบบุหรี่ เป็นต้น (3) โรงเรียนควรกำหนดนโยบายในการดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่ให้ชัดเจน (4) โรงเรียนควรให้ความสำคัญในการคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียน (5) โรงเรียนควรปรับภูมิทัศน์ให้สวยงาม สะอาด และปลอดภัย ไม่เอื้อให้นักเรียนสูบบุหรี่ในบริเวณนั้น ๆ และ (6) แขนงนำ ชมรม To Be Number One ควรดำเนินงานร่วมกับคณะครูอย่างต่อเนื่อง

การวิเคราะห์การดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ ทั้ง 6 โรงเรียนในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้หลัก 7s Model พบว่า (1) Strategy ทุกโรงเรียนมีการกำหนดนโยบาย แผนการดำเนินงานที่ชัดเจน แต่ยังคงขาดการติดตาม/ประเมินผล แผนปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (2) Structure โครงสร้างของโรงเรียนเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาทุกระดับชั้น แต่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ยังให้ความร่วมมือน้อย เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (3) System แขนงนำนักเรียนดำเนินกิจกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ร่วมกับครู บุคลากรด้านการแพทย์ และสาธารณสุข แต่แกนนำนักเรียนบางคนก็รายงานเพื่อน

ที่สูบบุหรี่ เพราะเป็นห่วงเพื่อนกลัวครูจับได้ (4) Style ทัศนคติรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา แต่ยังคงขาดการนำความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมรณรงค์ต่างๆ (5) Staff แขนงนำนักเรียนบางโรงเรียนมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน เมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน (6) Skill ทัศนคติมีทักษะ ความรู้ และความชำนาญที่เหมาะสม แต่ยังคงขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากอุปนิสัย และรูปแบบการสูบบุหรี่ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม (7) Shared Value ทัศนคติ นักเรียนและผู้ปกครองมีวิสัยทัศน์การดำเนินงานร่วม แต่ยังไม่ครอบคลุม และขาดการพัฒนาให้ทันสมัย

ในด้านการดำเนินงานตามกระบวนการวงจร PDCA สามารถสรุปได้ ดังนี้ (1) Plan เช่น การวางแผน การค้นหาการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา ให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น (2) Do เช่น ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหา แนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา ให้ประสบความสำเร็จ (3) Check เช่น ตรวจสอบแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา ให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น (4) Action เช่น ปรับปรุงข้อค้นพบเพื่อออกแบบและพัฒนาการส่งเสริมป้องกัน การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

ผลการดำเนินงานตาม SKIN Model ของทั้ง 6 โรงเรียน พบว่า

1) ความเข้มแข็งในการทำงานของคณะครู แขนงนำนักเรียน ในการดำเนินงานส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านโครงการต่างๆ

เช่น การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมผ่านระบบ Zoom เพื่อสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ การติดตามพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มเสี่ยง เป็นต้น (Strength)

2) ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจความเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยการเชิญบุคลากรทางการแพทย์ มาให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง (Knowledge)

3) ผู้อำนวยการโรงเรียน ต้องตระหนัก และให้ความสำคัญ ในการวางแผนควบคุม และป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โดยกำหนดให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย (Importance)

4) เครือข่ายในการทำงานระดับพื้นที่จากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ตำรวจ และวัด ให้การสนับสนุน การดำเนินงาน องค์ความรู้ในการดำเนินการต่างๆ (Network)

นอกจากนี้ ยังพบว่า หลายโรงเรียนดำเนินการนอกเหนือจากการนำ SKIN Model มาประยุกต์ เช่น การนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้ามาช่วยในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

ครูไม่สามารถติดตามพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการได้อย่างใกล้ชิด จึงขอความร่วมมือจาก อสม. ในการติดตามผล เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาประยุกต์ใช้ในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียนผ่านระบบ Zoom เพื่อลดการติดต่อโดยตรง

3. การประเมินผลการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

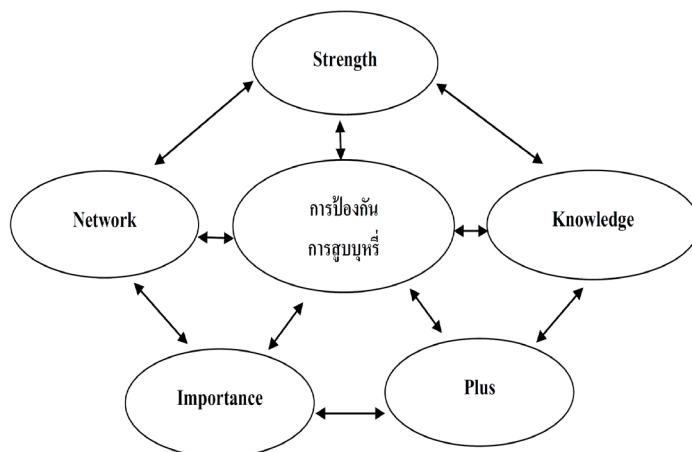
ผลการวิจัยได้การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา โดยมี 5 องค์ประกอบ หรือ SKIN Plus Model ดังภาพที่ 1 โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) ความเข้มแข็งในการทำงานของครูอาจารย์ แกนนำนักเรียน ในการดำเนินการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

2) ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง มีความรู้ความเข้าใจความเกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

3) ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องตระหนัก และให้ความสำคัญในการวางแผนควบคุม และป้องกันการสูบบุหรี่

ภาพที่ 1 SKIN Plus Model

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

4) เครือข่ายในการทำงานระดับพื้นที่จากทุกภาคส่วน

5) กิจกรรม โครงการ หรือเครือข่ายที่โรงเรียนนำมาช่วยในการแก้ไขปัญหา การสูบบุหรี่ของนักเรียน โดยแต่ละโรงเรียนอาจจะเหมือน หรือแตกต่างกันตามบริบทของพื้นที่ (Plus)

ผลการวิจัยจากสนทนากลุ่ม พบว่า (1) การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นอุปสรรคในการดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน (2) การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพิษภัยของบุหรี่กับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่าน อสม. ของแต่ละชุมชน (3) ผู้อำนวยการ ผู้ปกครอง และนักเรียน ให้การสนับสนุนการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง (4) เป้าหมายของการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ การติดตามพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และเฝ้าระวังไม่ให้นักเรียนกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ (5) นักเรียนกลุ่มที่ 2 (จำนวน 3 โรงเรียนดำเนินการในภายหลัง) ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่น้อย แต่เมื่อนำ SKIN Model เข้ามาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น

วิจารณ์

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ทั้ง 6 โรงเรียน มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ อยู่ในระดับมาก (Mean=4.00; SD=0.65) ดังข้อความต่อไปนี้ เช่น การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุทำให้เกิดโรคมะเร็งปอด โรคที่มีสาเหตุจากการสูบบุหรี่และมีสถิติตายสูงสุด คือ โรคถุงลมโป่งพอง เป็นต้น เมื่อพิจารณาแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 มีจำนวน 3 โรงเรียนที่ดำเนินการศึกษา ในช่วงแรก นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่ อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.22; SD=0.75) และกลุ่มที่

2 มีจำนวน 3 โรงเรียนที่ศึกษาในภายหลัง มีความรู้เกี่ยวกับพิษของบุหรี่อยู่ในระดับมาก (Mean=3.78; SD=0.50) กับผลการศึกษาของธิตี บุตตาน้อย และคณะ⁽⁷⁾ ที่ว่า นักเรียนมีความรู้เรื่องบุหรี่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 50.5 โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.56 คะแนน (SD=2.11) กล่าวคือ ระดับความรู้ที่แตกต่างกันอาจเป็นผลมาจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการสูบบุหรี่จากครูและบุคลากรทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้อยู่ในระดับมาก ขณะเดียวกันนักเรียนที่ศึกษาของธิตี บุตตาน้อย และคณะ อาจไม่ได้รับความรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ระดับความรู้จึงอยู่ระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นการดำเนินงานตามกระบวนการวงจร PDCA สามารถสรุปได้ ดังนี้

1) Plan เช่น การวางแผนการค้นหาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมาให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

2) Do เช่น ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อค้นหาการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมาให้ประสบความสำเร็จ

3) Check เช่น ตรวจสอบการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมาให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

4) Action เช่น ปรับปรุงข้อค้นพบเพื่อออกแบบและพัฒนากิจกรรมส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ⁽⁸⁾ ที่ว่า กระบวนการวงจร PDCA ประกอบด้วย

1) Plan เป็นการวางแผนการทำงานในส่วนต่างๆ ขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2) Do เป็นการลงมือปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ใน

ตารางการปฏิบัติงาน

3) Check เป็นการตรวจสอบดูว่าเมื่อปฏิบัติงานตามแผนหรือการแก้ปัญหาตามแผนแล้ว ผลลัพธ์เป็นอย่างไร

4) Action เป็นการกระทำภายหลังที่กระบวนการ 3 ขั้นตอนตามวงจรได้ดำเนินการเสร็จแล้ว กล่าวคือ การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาได้มาจากวางแผนการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ดำเนินการตามแผนประมวลผลข้อค้นพบ และปรับปรุงข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาแนวทางการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นผลการดำเนินงานตาม SKIN Model ของทั้ง 6 โรงเรียน พบว่า

1) คณะอาจารย์ แกนนำนักเรียน ดำเนินงานส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น การกำหนดนโยบาย การดำเนินงานร่วมกันระหว่าง ผู้บริหาร นักเรียน และผู้ปกครอง การจัดกิจกรรมผ่านระบบ Zoom

2) โรงเรียน ได้เพิ่มเติมความรู้ให้แก่คณาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง โดยการเชิญบุคลากรทางการแพทย์มาให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง

3) ผู้อำนวยการโรงเรียน กำหนดให้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินงานป้องกัน การสูบบุหรี่เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

4) เครือข่าย ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน องค์ความรู้ในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังพบว่า หลายโรงเรียนได้ดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่นอกเหนือจากการนำ SKIN Model มาประยุกต์ใช้ เช่น การนำอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เข้ามาช่วยในการติดตามพฤติกรรมของนักเรียน เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครูไม่สามารถติดตามพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ

ได้อย่างใกล้ชิด จึงขอความร่วมมือจาก อสม. ในการติดตามผล เนื่องจากอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา กล่าวคือ โรงเรียนได้ดำเนินการตามแนวทาง SKIN Model แต่มีบางโรงเรียนได้ปรับรูปแบบการป้องกันตามบริบทของพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันการสูบบุหรี่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ใหม่และการกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในประเด็นการประเมินผลการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เป้าหมายของการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 คือ การติดตามพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และเฝ้าระวังไม่ให้นักเรียนกลับมาสูบบุหรี่ซ้ำ ทั้งนี้ นักเรียนกลุ่มที่ 2 (จำนวน 3 โรงเรียน ดำเนินการในภายหลัง) ได้รับผลกระทบจากการดำเนินการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมป้องกันการสูบบุหรี่น้อย แต่เมื่อนำ SKIN Model เข้ามาประยุกต์ใช้ส่งผลให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam Shinkfield⁽⁵⁾ ที่กล่าวว่า ผลลัพธ์เป็นการประเมินผลผลิตและผลที่ได้จากโครงการซึ่งเกี่ยวข้องกับการประเมิน ได้แก่ การประเมินผลกระทบ การประเมินประสิทธิผล คุณภาพ และความสำคัญของผลลัพธ์ที่ได้ กล่าวคือ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จังหวัดนครราชสีมา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาบางคนเลิกสูบบุหรี่ เมื่อเข้าร่วมโครงการ แต่ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรงเรียนหยุดการเรียนการสอน นักเรียนบางคนกลับมาสูบบุหรี่ เนื่องจากกลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยนักสูบทั้งผู้ปกครองญาติพี่น้อง และเพื่อน โรงเรียนจึงต้องเฝ้าติดตามพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นายอำเภอ ผู้อำนวยการโรงเรียน และภาคีเครือข่าย ควรจัดทำข้อตกลงร่วมกัน (MOU) ในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส-โคโรนา 2019 เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้ข้อจำกัดในปัจจุบัน

2. ควรนำ SKIN Model Plus ไปประยุกต์ใช้ในระดับเขตสุขภาพอื่นๆ เพื่อให้สามารถป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139, ตอนพิเศษ 258 ง (ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565).
2. กองสถิติสังคม สำนักงานสถิติแห่งชาติ. การสำรวจพฤติกรรมด้านสุขภาพของประชากร พ.ศ. 2564. กรุงเทพมหานคร: กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ; 2564.
3. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. สถานการณ์การสูบบุหรี่ในกลุ่มเยาวชน. นครราชสีมา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา; 2562.
4. คลังข้อมูลสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. จำนวนผู้สูบบุหรี่จังหวัดนครราชสีมา [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [สืบค้นเมื่อ 4 มิ.ย. 2565]. แหล่งข้อมูล: <http://healthydee.moph.go.th/>
5. Stufflebeam DL, Shinkfield AJ. Evaluation theory, models & applications. San Francisco, CA: Jossey-Bass; 2007.
6. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement 1970;30 (3):607-10.
7. อิติ บุคตาน้อย, สุทิน ชนะบุญ, เบญญาภา กาลเข้ว่า. พฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในเขตเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารวิทยาศาสตร์สุขภาพและการสาธารณสุขชุมชน 2562;2(1):139-52.
8. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. PDCA เครื่องมือในการจัดการคุณภาพ [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [สืบค้นเมื่อ 4 ม.ค. 2563]. แหล่งข้อมูล: http://psdg.mnre.go.th/ckeditor/upload/files/id147/KM/PDCA_28_29_ก_ย_2560_กพร_ทส.pdf

Abstract: Prevention of Smoking among High School Students in the Situation of the Coronavirus Disease 2019 Epidemic, Nakhon Ratchasima Province

Pattarapol Jungsomjatepaisal, M.D., Diploma, Thai Board of Preventive Medicine (Community Mental Health)*; Sunti Tuaymeerit, D.P.A.**

** Health Technical Office, Ministry of Public Health; ** Nakhon Ratchasima Provincial Public Health Office, Thailand*

Journal of Health Science 2022;31(6):997-1007.

The purpose of this action research was to study the smoking situation of high school students and to develop smoking prevention program in high school student as well as to evaluate the program in the situation of the 2019 coronavirus disease epidemic in Nakhon Ratchasima Province. The samples were divided into 4 groups as follow: (1) 394 high school students from selected 6 schools in the province, (2) 18 teachers, (3) 24 parents of students, and (4) 18 public health officers. Research tools included document analysis, questionnaires, group discussions, and in-depth interviews. Qualitative data were evaluated by categorization and grouping, whereas quantitative data were analyzed by descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. It was found that: (1) all 6 schools had clearly defined smoking prevention policies; the activities often differed depending on the context of each school. High school students had a very high level of knowledge about tobacco toxicity (mean=4.00; SD=0.55); and the overall attitude of the students towards smoking was at high level (mean=3.94; SD=0.53). (2) Preventing smoking among high school students should include online activities to educate about smoking prevention. They should have activities such as cover-dance contests, sports competitions, short film contests, non-smoking campaigns, etc. In addition, there should be intensive selection of student recruitment and adjustment of the environment to be clean, beautiful, and clear. (3) Evaluation of the operation under the SKIN Plus model could be used in practice as appropriate, and could be applied in any location with the context close to Nakhon Ratchasima Province. The suggestion is that schools should find measures to control the sale of cigarettes to students around the school areas and should allow students to participate in the design of ongoing campaign activities.

Keywords: prevention of smoking; high school students; coronavirus disease 2019